

Ochranné strategie romských rodičů

Odpovědný řešitel: Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová

Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2012 – zakázka č. 2114

Název projektu: Ochranné strategie romských rodičů

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel: Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová

Studenti magisterského studia na PdF UHK:

Bc. Miroslava Vtípilová ID 20145;

Bc. Iva Bartošová ID 21337;

Celková částka přidělené dotace: 20 000,- + 1 000,- mimořádná dotace

Stručný popis postupu při řešení projektu

I. Příprava a průběh projektu

V první části projektu byly vyhledány relevantní teorie zabývající se strategiemi. Především se jedná o teorie užívané v manažerské praxi. Studie se opíraly o práci Hlaváčka (2002), Křenovského a Vykypěla (2006), kteří se zabývají teorií strategického řízení. Dále byl vypracován podrobnější přehled kulturních specifik skupin, které mají kolektivistické uspořádání kultury (Hofstede, 2010).

Sběr dat proběhl dle plánu kvalitativními hloubkovými rozhovory, které byly následně kódovány s využitím otevřeného, axiálního a selektivního kódování. Do projektu se podařilo zapojit jedenáct romských rodin a deset pracovníků v pomáhajících profesích. Důvodem menšího rozsahu výzkumného šetření (původní plán byl 15-20rodin i pracovníků) byla dlouhodobá pracovní neschopnost jedné z řešitelek projektu (studentky Ivy Bartošové). Přes menší počet oslovených přineslo šetření množství podnětů, které pomáhají rozšířit povědomí o ochranných strategiích, které rodiny užívají. V oblasti cílů byly plně naplněny první dva cíle, kdy byl získán popis rodičovských postupů (viz postup rodičů) a dále byly zmapovány oblasti, ve kterých dochází k rodičovské ochraně (viz rizika). Komparaci získaných dat bylo možné provést pouze částečně. Skupina rodičů se ve svých výpovědích zaměřila především na ohrožující vlivy, které pocházejí z prostředí, ve kterém se děti pohybují (drogy, nebezpečné party, ohrožení v komunitě), zatímco pracovníci se zaměřili na situační dění se kterým se nejčastěji setkávají, tímto je především ochrana před sociálními pracovníky a jejich rozhodnutím. Z tohoto důvodu nebyla komparace plně možná, přesto byl v popisech rodičů i pracovníků nalezena shoda v celkovém přístupu k řešení situací, které vyžadují ochranu dětí (viz strategie ochrany).

II. Výstupy výzkumného šetření

- A) Rizika, která rodiče považují za nezávažnější, jsou spojená s individualitou dětí (osobní charakteristiky), partnerstvím (časné rodičovství), partou-skupinou (trestná činnost, drogy), prostředím a světem (silně prožívané nebezpečí pocházející ze světa mimo komunitu).

Rizikem rozumíme procento pravděpodobnosti toho, že nastane určitá událost. Základem ochranné strategie romských rodičů je především diverzifikace rizik, jejich úplné odstranění

je zcela mimo možnosti rodiny. Cestou by byla úplná izolace dítěte-žádné styky s kamarády, někdy i členy rodiny.

B) Postup rodičů – ochrana před riziky

Ochrana před následky jednání dětí se jeví jako silnější, než ochrana před riziky, kterým děti čelí. Rodiče pracují především s následky, které přineslo naplnění rizik. V této chvíli přebírají aktivitu a silně intervenují ve prospěch dítěte. V počátcích rozvoje problému je intenzita i výskyt ochrany před následky vysoký a častý.

Reflexe ochrany ze strany pracovníků: V prvotní fázi rodiče prezentují svou nespokojenost nad nespravedlivým jednáním s dítětem. Jejich chování je pod vlivem silných emocí, které však dovedou tlumit v závislosti na tom, s jakou institucí jednají. V instituci, která má z pohledu rodiny nejvíce moci, se rodiče chovají více formálně a méně emotivně. Naopak tam, kde nejsou obavy z instituce tak silné je prvotní reakce bouřlivá, může dojít i k napadení pracovníka (zaznamenáno pouze pokud byl pracovník také Rom). Na druhou stranu je v neohrožujících institucích spolupráce hodnocena jako otevřenější. Pokud „demonstrace síly“ nepřinese kýžený efekt, přechází rodiče do protiútku ve formě znehodnocení činnosti instituce. V další fázi připojují důkazy o pochybení také jiných dětí a poukazují na skutečnost, že negativní sankce musí nést jen jejich dítě. Ústředním tématem jejich protektivních snah se stává nespravedlnost světa. Pokud žádný z uvedených postupů nezajistil dítěti podíl na domnělých právech, ze kterých bylo vyloučeno, rodiče přecházejí do protiúderu „stejnou mincí“ snaží se prokázat nekompetentní přístup pracovníků, chtějí si stěžovat, pokud je to možné, zakáží dítěti vstup do instituce, změni školu apod.

C) Strategie ochrany

Úrovně ochranných strategií:

Operativní úroveň: Jejím cílem je **řešit aktuální dění**, které by mohlo ohrozit dítě a jeho rodinu. Aktivity rodičů jsou plánovány a organizovány jen málo, kontrola je menší, bezprostřední vedení dětí je silné. Rodiče usilují o neustálý dohled nad dětmi, který je však od určitého věku nereálné zajistit. To si rodiče uvědomují a usilují tedy alespoň o svou plnou informovanost. Potřeba informovanosti stoupá, pokud je dítě v riziku rozvoje problémového chování. Variantu, že by dítě rodičům sdělovalo nepravdu, rodiče zcela vytěsňují.

Taktická úroveň: Jejím cílem je zvládat nápor ohrožujících situací tak, aby bylo dosaženo rodinného souladu, ale současně byly uspokojivě vyřešeny situační konflikty s okolím. Hlavním cílem je **uchování rodinné cti** v sociálním prostředí. Pro rodinu je nepřijatelné připustit, že došlo k naplnění rizik. Dítě je za všech okolností nevinné, jeho vina by mohla poškodit celou rodinu. V některých případech jsou rodiče v soukromí (niky ne veřejně) ochotni uznat, že došlo k naplnění rizik.

Strategická úroveň: Jejím cílem je udržet **silné kladné vztahy s dětmi**, celistvost rodiny je hlavní prioritou, která řídí veškeré jednání rodičů. Bezmezná důvěra zajišťuje silnou vazbu dětí na rodiče a prohlubuje pouto k rodině i celé komunitě. Ochrana dítěte je vnímána jako dílčí část řešení vzniklého problému, kterou poskytuje rodič. Pokud rodič splnil svou povinnost a poskytl dítěti ochranu, je další jednání v kompetenci dítěte. Za poskytnutou ochranu se očekává jeho konformita k rodině, kterou projeví tak, že problematického jednání zanechá.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

CALTOVÁ HEPNAROVÁ, Gabriela; VTÍPILOVÁ, Miroslava Romská rodina a možnosti její podpory In *Dilemata sociální pedagogiky v postmoderním světě*, Brno: IMS, 2012

CALTOVÁ HEPNAROVÁ, Gabriela; VTÍPILOVÁ, Miroslava, BARTOŠOVÁ Iva, Hodnota mezilidských vztahů ve výchovném působení romské rodiny, příspěvek prezentován na konferenci Mládež a hodnoty 2012, Olomouc, výstupem bude uveřejněný článek v recenzovaném časopise Paidagogos, nebo sborník příspěvků z konference (dle rozhodnutí organizátorů konference).

Přehled realizovaných výdajů a jejich zdůvodnění:

Navrhovaná položka	Plánovaná částka čerpání	Skutečné čerpání prostředků	Zdůvodnění čerpání
Osobní náklady	2 000,-	2002,59	
DPP, odměna řešitelky	2 000,-	1490+512,59 odvody	Částka představuje odměnu za provedenou práci (koordinaci a realizaci sběru dat a jeho kódování, tvorbu výstupů)
Stipendia	11 000,-	11 800,-	800,- hrazeno z mimořádné dotace
DPP Bc. Vtípilová	6 000,-	11 800,-	Odměna za práci v terénu – sběr dat, podíl na kódování dat a tvorbě výstupů.
DPP Bc. Bartošová	5 000,-	0	Studentka se do projektu nezapojila v takové míře, aby jí byla vyplacena odměna.
Další provozní náklady	4 000,-	4 000,-	
Překladačské služby	4 000,-	4 000,-	Jazykové korekce a překlad anotací a dílčích částí výstupů.
Materiálové náklady	2 000,-	2 000,-	
Papír	500,-	0,-	V průběhu realizace projektu byla upřednostněna poptávka po zajištění tonerů.
Toner	1 500,-	2 000,-	Náklad reflektuje zvýšenou potřebu tisku při zpracování kvalitativních dat.
Cestovné	1 000,-	1 200,-	200,- hrazeno z mimořádné dotace
Cestovné	1 000,-	1 200,-	Konferenční poplatek
Mimořádná dotace	1 000,-		
CELKEM	21 000,-	21002,59	

Povinné přílohy:

- a) kopie publikačních výstupů
- b) výpis z OBD – výsledky publikační činnosti podpořené projektem,
- c) Výsledovka“ z ekonomického informačního systému Magion – vyúčtování dotace

3.12.2013: Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová